

Dokuz Eylül Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Felsefe Bölümü

2012-2013 Bahar
Onsekizinci Yüzyılda Felsefe
Doç. Dr. Doğan Göçmen

- 1) Felsefeyi hem kesin hem de insan cinsine yararlı hale getirmeyi kendime görev ettikten sonra ve bu amaçla *Öklici* kanıtların temellerini araştırdıktan sonra, tarafımdan Mantık'ta betimlenen biçimi bir tarafa bırakacak olursak, onun ontolojik kavramlara bağlı olduğunu anladım. *Öklici* tarafından kullanılan ilkeler, bir taraftan nominal tanımlardır –ki bunlar gerçeği içermezler-, diğer taraftan bunların çoğu ontolojik önermeler olan aksiyomlardır. Ve böylelikle Matematik'in kesinliğini, ilk ilkelerini edindiği İlk Felsefe'ye borçlu olduğuna kanaat getirdim. Bunun üzerine Felsefe'de teoremleri, yüklemi öznenin belirlenimlerinden uygun çıkarımlarla elde etmekle kanıtlamaya çalışarak ve ilkeleri yeniden kanıtlara başvurarak kanıtlanmaz olana dayandırmaya çalışırken; bu çalışmada, Matematik de dâhil her tür gerçeğin sonunda İlk Felsefe'nin ilkelerine vardığı keşfettim. Bu nedenle Felsefe'nin ve özellikle sözüm ona yüksek fakültelerin, kesin ve yararlı olabilmeleri için, ancak İlk Felsefe bu şekilde tasarlandığı taktirde bilimsel yöntemeye göre ele alınabilecekleri konusunda şüphem kalmamıştı (s. 9).

Bu araştırması sonucu Wolff, İlk Felsefe'nin zorunluluğuna kanaat getirir. Skolastik felsefecilerin elinde inanılırlığı yitirmiş olan ve Yeniçağ felsefesiyle birlikte yıkılan İlk Felsefe'yi yeni temellerde yeniden ("tamamıyla yeni kalıpta"(s. 11)) kurmaya yönelir. Bunun için Ontoloji'nin Skolastikçilerin elinde almış olduğu karanlık ve verimsiz biçiminden kurtarılması icap etmektedir. Bunun sonucu olarak Ontoloji'nin kavramlarının açık ve seçik olmasına ulaşılacaktır –ki Ontoloji'nin kavramları "rehber kavramlardır" (17).

Ontoloji'nin kavramlarının açık ve seçik olması nasıl elde edilecektir?

İlk önce Ontoloji'nin ismini araştırma nesnesinin kendisinden alması gerekmektedir. Dolayısıyla Ontoloji'nin kavramlarının açık ve seçik olması için, onların şeylerin kendilerinden kazanılması gerekmektedir.

Wolff burada gerçekçi bir Ontoloji kavramı ile çalışmaktadır. Wilhelm Dilthey geleneğinde Ontoloji'yi epistemolojik (hatta tanrısız teolojik = tanrısız "onto-teolojik") olarak kuran Martin Heidegger'in tersine, Wolff, Aristotles, Descartes ve Leibniz

geleneğinde Ontoloji’yi ontoloji olarak idealist değil gerçekçi temelde kurmayı hedefliyor. Rasyonalist geleneğin sürdürücüsü de olsa Wolff’un yapmış olduğu açıklamalar böyle bir izlenim uyandırıyor. Wolff’a göre Ontoloji’nin bir bilim olarak en azından “gözlerinin” dünyaya ve insana dönük olması gerekiyor.

- 2) ...Ontoloji’de sadece yeterince kavranabilen, açıkça gerçek olarak bilinebilen ve insan yaşamının durumlarına uygun bir şekilde uygulanabilen öğretilmelidir (s. 23).

Wolff’a göre Ontoloji’nin Skolastik karanlık biçiminden kurtulup bir bilim olarak kurulabilmesi için yöntemin iyi seçilmesi gerekir. Wolff biri bilimsel diğeri keyfi olmak üzere iki farklı yöntemden bahsediyor. Bunlar “nominal tanım” (*Nominaldefinition*) ve “tanıtlama yöntemi” (*demonstrative Methode*). Bunlardan ilki keyfi (*willkürlich*), ikincisi bilimseldir (*wissenschaftlich*) (s. 21-23).

- 3) Ontoloji ya da İlk Felsefe genel olarak varolanın bilimidir ya da eğer o varolan ise (onun bilimidir) (s. 19).

Ontolojinin diğeri adının “İlk Felsefe” olmasının nedeni, sonuç çıkarmak için başvuru olan ilk ilkeleri ve ilk kavramları öğretiyor olmasıdır.

Bu doğal olarak Ontoloji’nin diğeri bilimlerle olan ilişkisinin ne olduğu ve nasıl anlaşılması gerektiğine dair soruların oluşmasına sebep olmaktadır. Nedir o halde İlk Felsefe’nin diğeri bilimlerle olan ilişkisi? Şöyle diyor Wolff:

- 4) Eğer Mantık’ta, Pratik Felsefe’de, Fizik’te, Doğal Teoloji’de, Genel Kozmoloji’de ve Psikoloji’de her şeyin sıkı bir şekilde kanıtlanması gerekiyorsa, sıkça ontolojik ilkelerin uygulanması gerekmektedir. Bu nedenle Ontoloji’de sadece yeterince açıklanmış olana ve şüphe götürmez deneyime ve kanıta dayandırana yer vermek gerekir (21/22).

Görüldüğü gibi Wolff Ontoloji’yi bütün bilimlerin temeli olarak tasarlıyor –ki yukarıdaki listeye Matematik’i de eklememiz gerekmektedir. O halde, Ontoloji, teker teker bütün bilimlerin temelini ve bilimler sisteminin çekim merkezini oluşturmaktadır. Ontoloji, evrensel bakış açısı ve ilkeleriyle, günlük dilden kazanıp açık ve seçik bir anlam ve içerik verdiği ontolojik kavramlarıyla, teker teker bütün bilimlere temel oluşturmaktadır. Bu özelliği Ontoloji’ye teker teker bütün bilimleri hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle sistematik olarak ilişkilendirme yetisi vermektedir. Kısacası eğer Ontoloji’nin kavramları “rehber kavramlar” ise, bu kavramların sistematik bütünlüğü olan Ontoloji de bir ‘rehber bilimdir’ denebilir.

Alıntılanan kaynak:

Christian Wolff,
Erste Philosophie oder Ontologie
İlk Felsefe ya da Ontoloji (Latince-Almanca),
yay. Dirk Effertz,
Felix Meiner Verlag, Hamburg, 2005.